

17. konference
Člověk a média

EU v médiích a média v EU

Centrum Mariapoli, Praha 9 - Vinoř
21. října 2010

Konference se konala ve spolupráci

**HNUTÍ
FOKOLÁRE**
v České
republice

Konrad
Adenauer
Stiftung

NADAČNÍ FOND **JOSEFA
LUXE**

OBSAH

Jan Michal: Přístup k informování o záležitostech EU	5
Ondřej Houska: Z českých médií si nelze udělat obraz o dění v EU	13
Radko Kubičko: Média a EU v podstatě není téma	17

VEDOUcí ZASTOUPENí EVROPSKÉ KOMISE V ČR

PŘÍSTUP K INFORMOVÁNÍ O ZÁLEŽITOSTECH EU

„Dobré odpoledne, dobrý den. Já bych chtěl na úvod poděkovat paní Veronice Sedláčkové za představení, chtěl bych poděkovat organizátorům za pozvání a samozřejmě všem vám za účast. Já ještě předtím, než začnu, tak bych navázal na to, co říkala paní Veronika Sedláčková. Pokud jde o čas pozvání, já už jsem byl dotázán, zda ten čas, tak, jak byl navržen, zda vychází z nějakého nařízení, které vydal Brusel. Myslím, že nemusím nijak dál odpovídat. Přesto myslím, že – samozřejmě tento vtíp tak trošku někdy symbolizuje pohled občanů, pohled médií atd. na to, jak se díváme na Evropskou unii a já jsem tady dneska od toho nebo pokusím se vám trošičku přiblížit to z té, řekněme, druhé strany. Možná mohu říci spíše z té druhé strany řeky než barikády, přesto současně si dovolím říci, že i má zkušenost z té práce je nějakým způsobem limitovaná. Jak jste slyšeli, jsem v této pozici v Praze a v České republice teprve několik týdnů a v Evropské komisi jsem předtím strávil něco málo přes rok. To znamená, že samozřejmě velmi dobře

znám problémy této země, protože jsem v ní celý život žil, strávil jsem řadu let v zahraniční službě České republiky a považuji pořád domácí kořeny jako, bych řekl, za to hlavní a nepochybně je to něco, co je součástí mé identity. Rozhodně nemusíte mít obavy, že bychom já nebo řada mých kolegů na něco takového zapomínali. Myslím, že když jsme bruselskými úředníky, máme loajalitu k naší instituci, tak současně si velmi dobře uvědomujeme, odkud vycházíme, a to je jedna z těch základních věcí, na které já bych chtěl stavět také během práce tady v České republice. Takže tolik na úvod.

Pokud jde o to téma, já se nebudu úplně pouštět do toho, nebo hodnotit, jak média v České republice informují o evropských záležitostech. Samozřejmě tohoto tématu se také dotknu, spíše se budu soustředit na druhou věc, a to je vůbec přístup na evropské úrovni k informování o ujných záležitostech a jaké nástroje používáme a jaké jsou s tím spojené otázky a pak se samozřejmě dotknu i částečně našich zkušeností týkajících se práce s médii

a s občany. Na začátek, bych přeče jenom začal takovým širším zarámováním toho tématu, co je vlastně vůbec posláním Evropské unie. Já si myslím, že toto téma je v rámci diskuse o Evropské unii podstatné, samozřejmě není to věc, která může být připomínána dnes a denně, ale přesto myslím, že je zapotřebí čas od času si ji připomenout a to jsou základní cíle Evropské unie. Je to velmi jednoduché, je to mír, jsou to hodnoty a je to prosperita, tedy blahobyť obyvatel členských zemí. A myslím, že to jsou tři velmi základní věci, které je zapotřebí si uvědomovat, protože vlastně od nich se odvíjí potom jednotlivé konkrétní iniciativy. Ty věci, které nějakým způsobem mají bezprostřední praktický dopad na náš život, ty věci, kterým občané této země někdy rozumějí, jindy ne, ty věci, které nás někdy otravují, někdy nám zase naopak dokáží zjednodušit život. Myslím, že jedním z problémů Evropské unie v posledních letech, kdy se v podstatě od roku 1993, nechci to úplně přehánět, ale přeče jenom zejména v těch posledních letech bylo, že Evropská unie do značné míry řešila své vnitřní institucionální problémy, ať už v důsledku rozšíření a nebo v důsledku prohlubování evropské integrace. To samozřejmě byly věci, které měly a mají dopad na to, jak je Evropská unie vnímána v očích obyvatel, kteří – teď to myslím tak, že jaksí někdy nebylo úplně chápáno, co se to v tom Bruselu pořád řeší, protože samozřejmě ani mne jako občana úplně nezajímá, jak se to v tom Bruselu udělá, ale hlavně co z toho pak je. Já si myslím, že je dobře, že konstitutivní diskuse je svým způsobem za námi. Lisabonská smlouva vstoupila v platnost, není to, a to myslím, že ani Evropská komise nikdy neřekla, není to dokument ideální, ale je to prostě základ,

na kterém se dohodly členské státy, který akceptovali i obyvatelé, ať už prostřednictvím svých volených zástupců a nebo tedy přímo v referendech některých zemí. Víme, že byl to proces obtížný a byl to také proces, který ukázal, že informování o evropských záležitostech je věc, ve které mají klíčovou roli jednotlivé členské státy. To znamená, není to jenom otázka role institucí informovat o evropských záležitostech, ale je to do značné míry národní odpovědnost. Já myslím, že na to je zapotřebí pamatovat. Komunikační kanály základní, pokud jde o přístup občanů k informacím, ať už je to prostřednictvím médií nebo přímo, tak z toho mého pohledu jsou opravdu dva. Jeden je národní vláda a národní představitel a druhý kanál jsou přímo evropské instituce.

Já bych ještě na začátku své prezentace chtěl definovat určité základní principy, které považuju v komunikaci, ať už o evropských záležitostech, ale i o spoustě dalších, za podstatné.

Za prvé si myslím, že efektivní komunikace je důležitá proto, že dokáže generovat podporu řadě politických projektů, řadě politických vizí. Proč by občané měli podporovat něco, čemu nerozumějí? To znamená, to je jeden z těch důvodů, proč efektivní komunikace je důležitá, proč je zapotřebí přibližovat a vysvětlovat věci.

Za druhé samozřejmě z hlediska prosazování těchto vizí je logické poukazovat na přínosy těch či oněch iniciativ, to znamená umět to doložit na nějakých konkrétních hmatatelných výsledcích. Jinými slovy, komunikace musí mít nějaký reálný obsah. Nemá-li reálný obsah, je to v zásadě propaganda. A naše práce, na to bych chtěl poukázat i jako role Komise i jako zastoupení Komise tady v Praze, opravdu tou naší

rolí není přesvědčovat o tom z nějakého ideologického pohledu. Naší rolí je poskytovat informace, přibližovat, vysvětlovat, být k dispozici, ale myslíme si, že máme tady publikum, které je do značné míry vyspělé na to, aby si dokázalo názor na řadu věcí udělat samo.

A za třetí si myslím, že je podstatné, aby komunikace probíhala dvousměrně. To znamená, my potřebujeme také zpětnou vazbu, potřebujeme se dozvědět, jaké jsou názory občanů, to znamená je zapotřebí, a to myslím, že byla do značné míry možná chyba někdy dříve, že ta komunikace převážně probíhala jednosměrně a myslím si, že v té poslední době se zvyšují její možnosti praktické, jak mohou občané se vyjadřovat k jednotlivým projektům nebo politikám, které jsou připravovány. K tomu se ještě dostanu dále. Určitým problémem, který tady máme, pokud jde o komunikaci o evropských záležitostech je to, že taková ta veřejná sféra, v jejímž rámci probíhá politický život v Evropě, je do značné míry sféra vnitrostátní. Evropská unie je rodinou 27 členských států. Nemáme tady úplně v tom pravém slova smyslu politické strany, které by byly panevropské, nemáme tady média v tom pravém slova smyslu, která by byla panevropská. Ten život je v tomto směru v Evropské unii fragmentován do národních států a nebo dokonce do jednotlivých regionů v rámci těchto států, a to je zapotřebí brát v potaz a dokázat překonat určitou, nechci říct propast, ale určitou vzdálenost a hledat cesty, jak informace dostat k jednotlivým občanům. Způsob, jak toto dělat, je podle mého názoru komunikovat konkrétní témata, která jsou občanům srozumitelná, ať už jsou to věci, které se týkají čtyř základních svobod, nebo další rozvoj

vnitřního trhu, ochrana konkurenčního prostředí atd.. Myslím, že v oblasti telekomunikací tady byla řada iniciativ, které už naši občané měli možnost pocíit, ať už to jsou cenové stropy pro roaming nebo zasílání varovných zpráv v případě datového roamingu, že jsme dosáhli určitých limitů finančních, ať už to jsou věci, které se týkají ochrany spotřebitele, bezpečnosti potravin, životního prostředí, atd., atd. Mohl bych pokračovat. Přece jenom alespoň zmíním třeba infrastrukturní projekty. Tam myslím, že třeba v českém kontextu je věc, která je velmi podstatná. Česká republika, a to se příznám, že překvapilo i mne, když jsem se s tím nedávno seznámil, takže myslím, že to není věc úplně obecně známá, je dnes největším recipientem v rámci strukturálních fondů Evropské unie na hlavu, tzn. na občana. Z evropských fondů na jednoho občana proudí do České republiky nejvíce prostředků a myslím, že je to v řadě regionů, v řadě našich měst a obcí vidět.

Tím se dostávám k tomu, kdo jsou vlastně ti jednotliví hráči, kteří tato témata ve vztahu k občanům otevírají. Možná udělám takovou malou odbočku, protože komunikace není jenom komunikací dovnitř, ale i komunikací navenek. Evropská unie se pohybuje v rámci nějakého širšího mezinárodního prostředí a tam Lisabonská smlouva bezpochyby přinesla řadu zjednodušení. Dneska podle Lisabonské smlouvy, pokud jde o ty otázky, řekněme, které se netýkají zahraniční politiky, tak za Evropskou unii ve vztahu k tomu mezinárodnímu prostředí, tzn. ostatní třetí státy, mezinárodní instituce, hovoří Evropská komise. Tzn. na nejvyšší úrovni předseda Evropské komise, potom na těch dalších pracovních úrovních Komise, někdy společně s předsednictvím, které pokračuje

je. Pokud jde o zahraniční politiku – je to tandem předseda Evropské rady a vysoká představitelka pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku. Přesto musím přiznat, je to někdy složité to našim partnerům ve světě vysvětlovat. Přece jenom, ta zkušenost je taková, že když přijedete na mezinárodní akce, tak partneři úplně nedokáží rozlišovat rozdělení kompetencí, že má Unie dva prezidenty a podobně. Je to věc, kde musíme ještě trošičku kultivovat, ale přece jenom, je to prostě krok směrem dopředu, vezmeme-li v potaz, že Evropská unie je složena z 27 států. Jinými slovy, je zapotřebí, aby navenek Evropská unie dokázala komunikovat jedním hlasem, pod jednou vlajkou, aby dokázala lépe prosazovat své zájmy. Že je v tomto směru co zlepšovat, to je, já myslím, naprosto jasné, ale jsme na začátku a to myslím je zapotřebí upřímně přiznat, i Evropská unie se toto ještě učí a teprve vyvíjí její vlastní mechanismy vnitřní, jak tyto věci zpracovávat, jak o těchto věcech jednat i s těmi partnery na té širší mezinárodní úrovni.

Pokud jde o komunikaci dovnitř Evropské unie, tak nejviditelnější jsou tři instituce, přirozeně. To znamená, já začnu Komisí, pro kterou pracuji, pak tady máme Radu a pak tady máme Evropský parlament. Každá z těchto institucí má vlastní představitele, má vlastní komunikační zázemí, vlastní tiskový servis, vlastní mluvčí, kteří komunikují evropská témata. To znamená těch hráčů, pokud jde o instituce, je tady víc a pak samozřejmě do toho vstupují jednotliví národní představitelé. Jednu z viditelnějších rolí má předsednictví, to myslím, že jsme si sami poměrně úspěšně vyzkoušeli. Ta předsednictví jsou různá. Viděli jsme to před tím českým předsednictvím, každé to předsednictví

je specifické. Odráží to samozřejmě kulturní odlišnosti v rámci Evropské unie, teď máme předsednictví belgické, které má v důsledku vnitropolitické situace složitější pozici, to znamená, je to trošku nižší profil, je to země, která je, řekněme, historickou součástí toho jádra, z kterého současná sedmadvacítka vznikla. Nikdo se nad tím až tak moc nepozastavuje a já si myslím, že to je v pořádku. Prostě – nezáleží jenom na předsednictví – samozřejmě Evropská unie funguje dále a sedmadvacítka je schopná přijímat a posouvat agendu dopředu i v takovéto situaci. Čeká nás maďarské předsednictví, to bude zase o trošku jiné. Maďaři podobně jako my budou předsedat Evropské unii poprvé, je to nová členská země. Ta pozornost bude úplně jiná a nepochybně to budou mnohem více vnímat jako určitou příležitost k vlastnímu zviditelnění. A to si myslím, že je taky jedna z věcí, které je možná zajímavé tady připomenout. To znamená: těch hráčů je víc a samozřejmě na straně Komise tím hlavním a nejviditelnějším hráčem, tváří Evropské komise je její předseda. Samozřejmě jeden člověk, je to velmi obtížné s ohledem na všechny povinnosti, které má, aby byl pravidelně a často vidět ve všech 27 členských státech a vyjadřoval se k řadě těch témat, to znamená, v tomto směru jej musí také podporovat jednotliví komisaři, samozřejmě v každém členském státu i národní komisař je tváří nejenom svého portfolia, ale v podstatě celé agendy, která je napříč Komisí zpracovávána, je projednávána, takže v tomto smyslu každý národní komisař má roli nejenom na úrovni evropské, ale řekněme i ve vztahu k domácímu publiku a je to něco, čemuž jak předseda Barroso, tak paní komisařka Redingová, místopředsedkyně Evropské komise, která má odpovědnost za

koordinaci komunikačních aktivit na starosti, příkládají velkou pozornost.

Jak to funguje v praxi? Samozřejmě, jedním pravidelné tiskové konference předsedy, jednak mluvčí Evropské komise – každý den v poledne v Bruselu probíhá hlavní tisková konference Evropské komise, kde jsou probírána aktuální témata. Funguje to tak, že je samozřejmě příprava interní v rámci Komise, mluví se připravuje ve spolupráci se všemi partnery nebo protějšky, které má v jednotlivých členských státech, a tisk má možnost v podstatě každý den jak na té centrální úrovni, tak v rámci jednotlivých generálních ředitelství klást otázky ke všem možným, nejen aktuálním, tématům, ale v podstatě ke všemu. Pokud jde o jednotlivé příklady, já už jsem zmínil částečně ty principy, které považují za důležité, nicméně, dovoluji mi připomenout oficiální dokument, na jehož základě probíhá komunikace Evropské komise. Ty principy jsou tři: první naslouchat, já myslím, že to je jasné, o tom jsem hovořil, komunikovat, informovat, jak jednotlivé věci ovlivňují život občanů a potom také přiblížit se, to znamená jednat s občany na lokální úrovni. Myslím, o tom všem už jsem nějakým způsobem hovořil. Teď vám řeknu pár konkrétních případů, jakým způsobem vlastně toto je realizováno v praxi. Například pokud jde o to naslouchání:

Každý občan má možnost zaslat dotaz, dotázat se a na každý dotaz bude poskytnuta odpověď z Evropské komise. Dokonce vám mohou říci z vlastní praxe – bývá někdy snazší dostat se k té informaci jako občan na základě svobodného přístupu k informacím než jako, řekněme, úředník z jiné instituce – někdy prostě ty interní procedury jsou složitější, zatímco navenek v podstatě

instituce funguje opravdu velmi otevřeně. To znamená, politika je taková, že informace je poskytnuta a každý případ, který – dojde-li k situaci, že ta informace nemůže být poskytnuta veřejnosti, musí to být schváleno na úrovni generální tajemnice celé Evropské komise: To znamená, že míra otevřenosti, podle mého soukromého názoru, je opravdu obecně velmi vysoká. To je jedna věc.

Druhá věc, jsou tedy veřejné konzultace, což je institut, který byl zaveden k tomu, aby se jak občané, tak zástupci občanské společnosti neb profesních organizací atd., atd., včetně podnikatelů, mohli vyjadřovat k jednotlivým legislativním návrhům předtím, než jsou předloženy k dalšímu projednání. To znamená, toto je institut, který už funguje, osvědčil se a Komise z něho čerpá cenné podněty při přípravě jednotlivých iniciativ. Mám tedy, koho to zajímá, internetovou adresu, na které je možné poskytovat názory k jednotlivým iniciativám, které jsou připravovány.

Evropská komise také využívá průzkumů veřejného mínění. Tyto průzkumy jsou publikovány v rámci tzv. Eurobarometru, kterým Evropská komise sonduje, co jsou témata, která občany nejvíce zajímají a samozřejmě to také bere v potaz při přípravě svých iniciativ. Myslím si, že nebude nijak překvapivé, když řeknu, že témata, která občany nejvíce trápí, se týkají ekonomiky, zaměstnanosti, penzí, atd. a v tomto směru Česká republika se nikterak nevymyká hlavnímu evropskému proudu.

Pak při přípravě každé legislativy dochází k vyhodnocení dopadů, tzn. jaké dopady bude mít připravovaná legislativa v oblasti ekonomické, sociální, environmentální, atd. Všechny tyto tzv. „impact assessments“ jsou veřejné, tzn. každý má možnost se sezná-

mit, jak byly posouzeny dopady té či oné evropské legislativy.

No a pak je tady poslední inovace, která vyplývá z Lisabonské smlouvy, a to je tzv. Evropská občanská iniciativa. Můžeme se bavit o tom, do jaké míry to bude instrument efektivní, protože posbírat petici, kterou podepíše jeden milion občanů v devíti členských státech, je opravdu obtížné. Nicméně, bylo-li by tady něco zásadního, tak nepochybně občanská společnost je dneska tak rozvinutá, že by dokázala vygenerovat i takovéto množství. Samozřejmě ten limit je nastaven tak, aby to nevedlo k proliferaci všelijakých možných více či méně smysluplných nápadů, nicméně z hlediska, řekněme, takové té přímé participace je to něco, co je průlomové a s čím ještě Evropská unie bude teprve získávat zkušenost.

Z hlediska srozumitelnosti, jak Evropská komise prezentuje své jednotlivé iniciativy, součástí přípravy těch návrhů je i to, že musí být připraveno srozumitelné vysvětlení pro občany, proč je ta či ona iniciativa připravována. Samozřejmě to je někdy velmi obtížné, aby tyto často technické dokumenty byly i dobře srozumitelné. S tím se někdy setkáváme i my na zastoupení, když dostáváme různé tiskové a jiné zprávy. Připravují to experti, protože samozřejmě ti komunikační experti zase nemohou plně připravit obsah, protože těch oblastí je příliš mnoho, ta paleta je příliš široká a ty věci jsou v řadě případů technické. To znamená, toto je problém, se kterým se vnitřně nějakým způsobem musíme vyrovnávat. Do toho potom přichází potřeba text přeložit do všech oficiálních jazyků. To znamená, s tím souvisí zase kulturní odlišnosti, protože to, co se v angličtině dá přečíst a vypadá to docela dobře, tak když se to pak přepíše do češtiny, tak to pak

zní třeba například velmi nabubřele. Další problém, který s tím souvisí, pokud jde třeba o přístup novinářů k některým informacím, zejména třeba v regionálních médiích, tak toto vše vyvolává časovou prodlevu. To znamená, to je další věc, se kterou se i my musíme vypořádávat.

No a pak tady máme zastoupení EK v jednotlivých členských zemích a tato zastoupení jsou někdy v Komisi nazývána jako „oči a uši“, ale také „hlas“ Komise v jednotlivých členských státech, já myslím, že to je komplementární k tomu, co je k dispozici v Bruselu. Samozřejmě není v našich silách, aby – ani to není naší ambicí, ani by to nemělo smysl – naším prostřednictvím seznamovat české publikum se vším, co se v Evropské komisi děje. Řada těch věcí probíhá přímo. Naší rolí je zprostředkovávat informace všem, kdo nemají svá zastoupení v Bruselu, byť dneska samozřejmě z hlediska technologického není problém komunikovat v řadě věcí přímo. Další věc pak je interpretovat ty jednotlivé návrhy, ty jednotlivé tiskové zprávy také lokálním politickém, kulturním, společenském kontextu.

Tím se dostávám k tomu, jak se ty – nebo vlastně tak trochu vracím oklikou k tomu – jak se vlastně informace dostávají k občanům. Ty cesty jsou, jak se ukazuje nebo z toho, co jsem vysvětlil, jsou opravdu velmi spletité, nicméně jedna věc je naprosto zřejmá. Většina informací se dostává k jednotlivým občanům a k té nejširší veřejnosti stále prostřednictvím tradičních médií. Stále aktuální, byť ne zcela nedávný výzkum, který jsme dělali, potvrdil, že většina obyvatel získává informace o EU prostřednictvím sdělovacích prostředků, a to zejména z televize a novin. To znamená, role televize a novin je naprosto nesporná, to je naprosto zřetelná věc,

nicméně role těch žurnalistů, to my si uvědomujeme, je velmi složitá: Oni tu zprávu musí nějakým způsobem upravit, zjednodušit tak, aby byla srozumitelná posluchačům, čtenářům, aby pro ně byla atraktivní. Tím z našeho pohledu někdy dochází k informačním posunům, k informačním šumům, které pak musíme nějakým způsobem vysvětlovat, napravovat. Často to není úplně možné, protože samozřejmě to už potom není tak mediálně zajímavé, to znamená, ty informace už se potom nedostanou tam, kam bychom úplně chtěli, ale to je prostě realita a v tomto směru snažíme se spolupracovat i s širší žurnalistickou obcí a zprostředkovávat přímé kontakty s experty, kteří mají danou agendu na starosti v Bruselu. Já samozřejmě jsem si vědom toho, že jaksi takové to zkreslování, ke kterým v těch médiích někdy dochází, není nijak úmyslné, jsou to prostě novinářské zkratky. Proto někdy hovoříme o tom, nebo se dočteme, že Brusel něco rozhodl nebo eventuálně někdy dokonce identifikujeme Brusel s Komisí. To jsou, myslím, dva posuny, které jsou úplně nejběžnější. Myslím, že je zapotřebí připomenout, že veškeré legislativní návrhy a většina politik jsou schvalovány také členskými státy v Radě, jsou předmětem vyjednávání v rámci Evropského parlamentu, tzn. pokud jde o Brusel, je to něco, na čem mají také otisk představitelů jednotlivých členských států včetně České republiky. Samozřejmě je to kompromis, nejsme s ním vždycky všichni spokojeni, ale je to zapotřebí také brát tak, že někdy jsme spokojeni více my, někdy je spokojený více jiný. To, co je zapotřebí, myslím, samozřejmě v rámci toho širšího evropského konsensu, aby jaksi byla udržitelná celková spokojenost s celkovým vývojem, řekněme, s tou většinou agendou, která

dává smysl našemu členství v Evropské unii. To je součást demokratického procesu v Evropě. Já pouze říkám, to je součást reality, je to určitá, myslím si, dobrá cena..

A co se týká časté identifikace Komise s Bruselem, myslím, že také tuto zkratku stojí za to nějakým způsobem přiblížit. Komise přichází s podněty, ale členské státy v Radě a Evropský parlament je schvalují, ale výsledek je připisován Komisi či Bruselu. Často se přitom také stane, že v legislativním procesu dojde k nějakým dalším úpravám, ať už v Radě, tzn. členskými státy, nebo přímo volenými poslanci Evropského parlamentu. Myslím, že vysvětlovat to úplně nechci do detailu, ale například naposledy jsme něco podobného tady zaznamenali při diskusích o úsporných žárovkách – jeden z příkladů.

Pokud jde o podporu veřejnosti v České republice členství v Evropské unii a vůbec jaký má přínos členství v Evropské unii, tak já si myslím, že česká pověst je někdy trošičku negativnější, než jak to ve skutečnosti je. Pokud se podíváte na průzkumy veřejného mínění, tak je velmi dobře vidět, že občané převážně podporují a jsou spokojeni s přínosy, které členství má. Samozřejmě vím, že teď to trošku kleslo na těch 52 %, což já přičítám i tomu, že v době ekonomické krize, kdy mají lidé spoustu dalších starostí, tak samozřejmě podpora nebo důvěra i v instituce obecně klesá, ale rozhodně Česká republika v tomto směru nepatří nikam na dno, v rámci Evropské unie rozhodně ne. Nepatří samozřejmě ani mezi premianty, ale je někde blízko toho celkového průměru. Pokud jde o předsednictví, to samozřejmě přispělo pozitivně i pokud jde o vnímání Evropské unie v České republice, pak to opět pokleslo, po ukončení předsednictví a jakmile bylo méně informací.

Je zřejmé, že zvyšování povědomí nemůže spočívat pouze na sdělovacích prostředcích. Je to také úkolem vzdělávacího systému, je to také o tom, jakým způsobem školy, učitelé pracují s veřejnou sférou v rámci výchovy. Naše zkušenost je, že i tady máme problém, protože naše zkušenosti z některých diskusí s učiteli je, že oni často nevědí, protože s Bruslem nemají vlastní přímou zkušenost, o kterou by mohli opřít, jak vlastně o evropských záležitostech ve školách učit. Takže si myslím,

že je to problém nejenom médií, ale širší, společenský. Myslím zkrátka a dobře, že povědomí o Evropské unii, o naší roli v ní a informovanost jsou celkově klíčem k tomu, abychom si uvědomili, že Evropská unie může být součástí řešení, nikoliv součástí problémů navzdory všem nedostatkům, které bezpochyby každé lidské dílo má. Tolik k tomu, o co jsem se s vámi chtěl podělit, a jsem samozřejmě připraven se zúčastnit diskuse. Děkuji.

REDAKTOR ZAHRANIČNÍ REDAKCE RADIOŽURNÁLU,
BÝVALÝ ZPRAVODAJ ČESKÉHO ROZHLASU
V BRUSELU U INSTITUCÍ EVROPSKÉ UNIE

Z ČESKÝCH MÉDIÍ SI NELZE UDĚLAT OBRAZ O DĚNÍ V EU

„Dobrý večer, dámy a pánové, mně bylo řečeno, že moje prezentace má být na 10 minut, tak nebojte, já to víceméně dodržím. A předesílám, že to bude můj subjektivní pohled na otázku EU a média nebo EU v médiích. Samozřejmě to nebude nějaká exaktní analýza. Když se tady mluvilo o tom, jak se utváří obrázek občanů o EU prostřednictvím médií, tak podle mne z českých médií si o dění v EU obraz prostě neuděláte. Rozhodně ne obraz na úrovni. Je to tím, že čeští novináři fungování Evropské unie pořádně neznají, nezajímají se o něj – většinou proto, že jejich šéfové to považují za příliš složitou, technickou a nedůležitou tematiku. Ne, že by Evropská unie leckdy nebyla složitá a technická, ale úkolem médií přece není informovat jenom o jednoduché a netechnické tematice. A proto u nás může docházet k tomu, že když se v Evropské unii odehrávají události, které mají pro nás zásadní důležitost, tak si o tom v českých médiích nepřečtete zhora nic nebo jenom v karikované podobě jako například když se v pondělí v Lucemburku

sešli ministři financí všech 27 členských zemí a dohodli se na reformě Paktu stability a růstu – řečeno takto, pak je to samozřejmě nuda, technikálie, ale jde o to, že se teď právě v Evropské unii řeší de facto budoucnost toho, jak bude vypadat hospodářská politika zemí Eurozóny a časem i těch zemí, které euro nemají, tzn. i České republiky, čili to je pro nás fatálně významná záležitost. A jak o tom česká média referují? Zpravodajka České televize v době, kdy se v Lucemburku rozhodovalo něco tak mimořádně důležitého, točila ve Francii o tom, jak u benzínových pump dochází benzin a nafta. A to, jak se vlastně stanoví pravidla pro naše hospodaření, pravidla pro to, jak omezovat deficit v Evropě, což se dotýká každého z nás, o tom se neinformovalo, zatímco si nejsem úplně jistý, že to, že v Marseille uzavřeli letiště, se dotýká každého Čecha. Aby to nevypadalo, že jenom kritizují Českou televizi, zpravodaj Českého rozhlasu tam byl pouze jeden ze dvou dnů jednání, takže ani moje médium na tom nebylo o mnoho lépe. Prostě Evropská unie

je v Česku brána jako součást zahraniční agendy, součást zahraniční politiky, když si otevřete jakékoliv noviny, no tak máte někde na str. 8–9 rubriku Zahraničí, tam je Afghánistán, Pákistán a Evropská unie vedle sebe jako kdyby to bylo totéž, jako kdyby dění v Evropské unii nebylo stále více součástí domácí politiky. A tady ta neinformovanost pak samozřejmě vede k tomu, že ta diskuse v českých médiích v podstatě neexistuje. O Evropské unii si přečtete buď adorativní články o tom, jak je to prostor míru, hodnot atd., ale to je přece pro normálního občana něco naprosto samozřejmého. Tohle nepotřebuje, aby mu někdo zdůrazňoval. A nebo si naopak přečtete naprosto lacinou kritiku toho, že Brusel rovná se zlo. V českých médiích se prostě diskuse nevede a nevede se ani mezi českými politiky. Kdy jste naposledy četli nějaký smysluplný článek od nějakého českého politika o Evropské unii? Když se řekne Evropská unie, tak se každému vybaví Václav Klaus s jeho leckdy podnětnými, ale velmi často spíše zvláštními názory na Evropskou unii, ale je to proto, že pan prezident je v podstatě jediným českým politikem, který je schopen svůj názor na Evropskou unii vůbec zformulovat. Bohužel, podle mě je to skutečně až takto tragické. V českých médiích a v české politice jsou buď apriorní apologeti unie nebo její apriorní kritici, kteří se úplně míjejí a diskuse mezi nimi se nevede, což je podle mne velmi nebezpečné, protože potom samozřejmě to zrovna nepřispívá k tomu, aby se v České republice profilovala nějaká shoda nebo nějaké povědomí o tom, co by měl být český zájem v unii, co by Česká republika měla v Bruselu akcentovat, protože Evropská unie a dění v Bruselu, schůzky ministrů, schůzky evropských lídrů v Bruselu jsou

samozřejmě především o prosazování svých vlastních zájmů. Jestli si někdo myslí, že se 4x ročně na summit do Bruselu sjedou premiéři členských zemí a tam v družné debatě hledají společný evropský zájem a nejvyšší společný jmenovatel, tak to samozřejmě je velmi naivní představa – je to doslova bitva o každé euro. Já jsem působil jako zpravodaj v Bruselu, takže trůfám si tvrdit, že to tak lze říct a jestliže Česká republika většinou nemá úplně jasno o tom, co by chtěla v Bruselu prosazovat a na jakou stranu se třeba přidat při jednáních, tak to samozřejmě není úplně dobré pro Českou republiku. Ještě bych asi zmínil to, že ta neznalost věci a neschopnost diskutovat pak vede k tomu, že v médiích se pouze nálepkuje. Jestliže třeba byla diskuse o Lisabonské smlouvě, tak kdokoliv, kdo řekl nebo napsal, že ta a ta část Lisabonské smlouvy není dobrá, tak byl šmahem označen za euroskeptika nebo za nacionalistu, který by se nejradyji vrátil k 19. století a kválkám národních států, prostě se zaměřuje konstruktivní, legitimní kritika za apriorní odmítání evropského projektu. To se děje v českých médiích, ale na Západě je něco takového přítom zcela nepředstavitelné. Jestliže někdo sleduje třeba německá média, tak ví, že tam probíhá naprosto volná diskuse o nejrůznějších aspektech evropské integrace a abych dal konkrétní příklad: Jistě vám nemusím připomínat, že letošní rok je z hlediska Evropské unie ve znamení krize eurozóny, respektive dluhové krize některých jejích členských států. Jaká diskuse se o tom vedla v českých médiích? Mohli jsme si přečíst nebo slyšet o tom, jak neuvěřitelně se v Řecku plýtvalo, jak státní zaměstnanci dostávali příplatky za to, že vůbec chodili do práce nebo že umějí pra-

covat s počítačem. To je jistě relevantní, na to je jistě nutné poukazovat, ale jaká diskuze se vedla vůbec o tom, jestli je eurozóna vůbec životaschopný projekt nebo jestli má nějaké konstrukční vady nebo jaké reformy jsou nutné k tomu, aby se krizi příště vyhnula. A vrátím se zpátky na začátek – v pondělí o tom byla debata v Lucemburku a ministři financí se na něčem dohodli, ale co jsme o tom slyšeli z českých médií? Čili samozřejmě média hledají senzace a hledají je i ve vztahu k Evropské unii. Je to určitě chyba médií, ale podíl na tom má podle mne i Evropská unie a evropské instituce samy, a to v tom, jak komunikují. Pan Michal tady mluvil o vydávání brožurek nebo publikací, které stojí spoustu peněz. Přesně tak. Jestliže se třeba jedná o euro, a mám tu publikaci doma, tak z Evropské komise dostanete krásnou publikaci, na které jsou dva směřjící se lidé – to si všimněte, že na každé oficiální, téměř každé publikaci směrem k veřejnosti evropských institucí, jsou směřjící se lidé v dobré náladě. No a ta publikace vám vyjmenuje výhody eura. Jistěže existuje řada výhod společné měny. O nevýhodách, které tvář v tvář vidíme po celý letošní rok, se tam samozřejmě mnoho nedozvíte. Nebo další příklad: když jsem přijel do Bruselu, tak jsem byl šokován, když jsem šel kolem budovy Evropského parlamentu. Ze všech stran na této obrovské budově byly portréty někdejšího předsedy Evropského parlamentu, pana Pöteringa v nadživotní velikosti – pan Pötering ve škole s dětmi, pan Pötering v továrně s dělníky, pan Pötering hovoří s pravoslavnými mnichy atd. To nebylo ani na budově Federálního shromáždění před rokem 1989 a jedna kolegyně z médií, jejíž manžel je českým velvyslancem v Severní Koreji mi

potvrdila, že ani na budově severokorejského parlamentu nejsou portréty jeho předsedy v nadživotní velikosti. Čili podle mne sám způsob, jakým evropské instituce komunikují, úplně nepřispívá k tomu, aby poskytl vyvážený obraz občanovi a médiím, čímž nechci tvrdit, že všechno dělají špatně, chraň Bůh – v Bruselu má novinář velmi dobré možnosti, jak se dozvědět relevantní události. Dalším příkladem je ale referendum v Irsku o Lisabonské smlouvě. Jak víme, první referendum bylo neúspěšné, no tak se uspořádalo druhé referendum a centrální bod kampaně nebo centrální bod toho, jak evropské instituce a také irští politici vysvětlovali, proč přijmout lisabonskou smlouvu – já jsem tam byl na to referendum, tak jsem ty billboardy viděl – bylo „hlasujte pro Lisabonskou smlouvu a tím hlasujete pro snížení nezaměstnanosti“. Lisabonská smlouva přitom ani písmenkem nesouvisí se snižováním nezaměstnanosti. Nebo Irům bylo řečeno: Přijmete-li Lisabonskou smlouvu, tak Evropská unie nebude potom více centralizovat hospodářskou politiku, daňovou politiku atd. Lisabonská smlouva byla přijata a najednou se objevilo: vždyť v článku 136 Lisabonské smlouvy se píše o hlubší koordinaci hospodářských politik zemí Eurozóny. Najednou komisař Šemeta hovořil o tom, že je potřeba v Evropské unii sjednotit daňový základ pro firmy, přestože v referendu před Lisabonskou smlouvou bylo Irům zdůrazňováno, že daňová suverenita je nedotknutelná. Já tím nechci říct, jestli je Lisabonská smlouva dobrá nebo špatná, v žádném případě, ale chci tím říct, že i evropské instituce mají máslo na hlavě, když tady můžeme konstatovat nedostatečné znalosti nebo překroucené znalosti o fungování Evropské unie.

Příčemž – mluvil jsem tady dost kriticky o českých médiích a o tom, jak čeští novináři referují o unii – upřímně řečeno nevidím možnost, že by se to mělo v nejbližších letech nějak zlepšit, když vidíme tu pokračující bulvarizaci českých médií. Aby to nevypadalo, že jen kritizují kolegy, Český rozhlas-1 Radiožurnál, jehož jsem zaměstnancem, má 50-ti minutový pořad nazvaný Třetí svět, který je o rozvojevém světě. A přitom nemá žádný pořad o Evropské unii nebo o Spojených státech. Jenom o rozvojevém světě. Nevím, jestli je to úplně prioritou pro veřejnoprávní médium. Příčemž se někdy argumentuje: Česká republika je malý trh a seriózní médium, které by se podobalo třeba Financial Times nebo Frankfurter Allgemeine Zeitung se na tak malém 10milionovém trhu neuziví. Nesmysl – Irsko

má ani ne 4,5 milionu obyvatel a irská média jsou mimořádně seriózní a mimořádně kvalitní. Deníky jako Irish Times nebo Irish Independent patří mezi nejkvalitnější noviny v Evropě. Když si čtete hodnocení nejlepších novin v Evropě, tak se pravidelně na špici umísťuje vlámský deník De Morgen a Belgie má přitom méně obyvatel než Česká republika. Bohužel musím říct, že když jsem viděl, co v Bruselu mají slovenští kolegové vyráběli do svých médií, tak zrovna tak jejich příspěvky byly – nebo to, co od nich požadoval jejich zaměstnavatel, bylo suma sumárum ve většině případů mnohem hlubší a podrobnější než to, co je ze strany šéfů v českých médiích požadováno po českých novinářích. Tak, to je můj velmi kritický pohled. Děkuji za pozornost.

MÉDIA A EU V PODSTATĚ NENÍ TÉMA

„Já jsem překvapen tím, co říkal Ondřej Houska, protože on byl velice kritický k médiím a k novinářům a méně, podle mne, byl kritický k Evropské unii. Já ho znám trochu jinak. My jsme vedli spoustu debat právě s Ondřejem Houskou a já jsem v těch debatách byl vždycky zpravidla takovým tím hodným, takovým tím spíš eurooptimistou a on byl velice tvrdý euroskeptik, ale zřejmě to vyplývá z toho, že on je přece jenom ve zpravodajském médiu, to znamená v Českém rozhlasu Radiožurnálu, které se profiluje spíše zpravodajsky, tak si asi musí zachovat tu serióznost zpravodaje, což samozřejmě já chápu, protože v médiu veřejné služby by člověk opravdu měl referovat naprosto neutrálně. Já mám tu situaci trochu ulehčenou, protože naše médium se definuje spíše jako publicistické nebo – jsme samozřejmě oba zaměstnanci média veřejné služby, ale naše médium je spíše komentátorské, tak možná já tady spíše budu za zlého. Já si totiž myslím, že ten vztah českých občanů k Evropské unii a médii vůbec k Evropské unii tak trochu vyplývá

právě z toho vztahu občanů k Evropské unii. Já jsem tady, než jsem přišel, tak jsem říkal organizátorům, přestože jsem nechtěl jejich práci nějak zlehčovat, ale říkal jsem, že toto téma je sice zajímavé, ale právě proto, že si myslím, že vůbec neexistuje. Že média a Evropská unie v podstatě žádné téma není. A to z těchto dvou důvodů, které tady už padly. První důvod je, že evropské médium jako takové neexistuje vůbec. Už o tom mluvil tady pan Michal. Já jsem mimochodem o tom obsáhle diskutoval s Vladimírem Špidlou, když byl ještě evropským komisařem, jestli by Evropské unii neprospělo, že by měla nějaké médium. Pan komisař – i on, přestože je takový eurooptimista, tak byl k tomu velice skeptický, říkal, že něco takového asi nebude. Tady padla taková věc, myslím, že to použil on taky, že budování evropské mediální obce nebo něco takového. On to, myslím, použil, ale zároveň byl velice skeptický, jestli něco takového se dá vůbec vybudovat, jestli něco takového se dá vůbec řešit. No a shodli jsme se na tom, že se to asi řešit nedá z mnoha důvo-

dů, a to: První důvod je ten, že ty jednotlivé evropské státy prostě nemají nějaké společné zájmy, co se týče politiky, např. tam se řeší politika v těch jednotlivých zemích a nějaké takové to propojení neexistuje. Co se týče evropské politiky, např. Evropského parlamentu, když jsme tady mluvili o europoslancích, tak to lidé vůbec nepovažují, že to je součástí nějaké politiky, jakoby té domácí. Když jsem právě mluvil s Vladimírem Špidlou, tak on se samozřejmě tvářil jako evropský politik nebo jako člověk, který je v podstatě evropským ministrem, který má velkou moc, ale nicméně lidé ho takto nechápali. Lidé si říkali: „Odjel do Bruselu, tam prostě něco dělá pro nějakou cizí mocnost a nás se už vůbec netýká.“ To samé europoslanci. Ti nejsou součástí české politiky. Tady se politické strany snaží čas od času, zejména když jsou volby, se tvářit, že ti europoslanci jsou taky členy třeba těch grémíí stranických a tak, ale nikdo je tak nebere. Oni jsou prostě úplně mimo, jako mimo českou politiku. To jsou prostě jako kdyby byli třeba členové Kongresu amerického nebo něco takového. Nikoho nezajímá, co si myslí evropští poslanci. Tak o čem potom informovat v těch médiích, o čem v tom jednotném médiu informovat? Existuje, padlo tady, Euronews. Já bych řekl, že po Euronews ani pes neštěkne. Já bych to řekl velice tvrdě. A proč? Protože to médium je prostě naprosto nesledovatelné. Ne, že se nedá naladit. Dá se naladit, kdokoliv z vás si ho může naladit na internetu, UPC ho má ve své základní nabídce. Ale nikdo o něj nemá zájem. Prostě to médium neexistuje. Každý se raději, když se chce podívat na něco i třeba z Bruselu, tak si samozřejmě pusť BBC World News nebo dokonce CNN paradoxně, ale Euronews? Já neznám

člověka, který sleduje Euronews. To je, jak jednou říkal Miloš Čermák, ale v jiné souvislosti, že to je buď tedy provokatér a nebo blázen, kdo sleduje Euronews. On to tedy říká v jiné souvislosti, že kdo čte tištěné noviny, tak je buď provokatér nebo blázen, ale fakt, že pár nás – bláznů a provokatérů ještě tady je. No, to jedna věc, samozřejmě, a druhá věc je, že neexistuje samozřejmě jednotný jazyk. Pochopitelně, ta jazyková otázka je strašně důležitá. Víme dobře, že evropské národy vznikaly na bázi jazykové. To se prostě nedá nic dělat. Jazyk je prostě důležitý. Co se týče evropských zemí, tak v mnoha zemích si trvají samozřejmě na svém jazyku. Česká republika patří k těmto zemím. Tady se lidé velice neradi učí cizí jazyky. I ten základní, řekněme, angličtinu. Málo lidí umí anglicky a pořád to považuje za jazyk cizí, takže ta média, kdyby to bylo v té angličtině, tak prostě o to by nebyl absolutně zájem a překládat něco vysloveně, jak tady kolega říkal, že by byla nějaká evropská stránka, tak to by prostě Češi podle mne chápali jako propagandu. To by byla prostě čirá propaganda. Tak koneckonců chápou jednak i to Euronews, jednak všechny ty euroscoopy a stránky atd. Myslím si, že to by absolutně neuspělo. Takže z tohoto hlediska – i když souhlasím s tím, já tedy nejmenuji všechny ty důvody, které tady říkal už Ondřej Houska, s nimiž taky souhlasím, že jde i o tu bulvarizaci – je pochopitelné, že v médiích, které třeba i se snaží být seriózní, tak ta témata, která jsou skutečně důležitá, tak se prostě neobjevují. Právě proto, že se honí sledovanost. A v médiích veřejné služby, což jsou vlastně jediná média, kde se vůbec pěstuje nějaká seriózní žurnalistika, tak ani tam vlastně, o, řekněme, ty evropské záležitosti není zase takový

zájem. Takže, já bych to řekl takhle – dám příklad Senátu. Senát, to je taková instituce, která má podle mne ještě menší důvěru než Evropská unie, nebo takhle: Já bych to rozlišil, kolega tady říkal, že Evropská unie tady má docela míněni dobré, že 52 % – nevím, z jakého průzkumu přesně vycházel a jaká byla přesně položena otázka, ale troufám si tvrdit, že pokud by lidé dostali otázku: Důvěřujete např. Evropské komisi? nebo Znáte, co dělá vůbec Evropský parlament? Tak to bude podobné jako se Senátem, si myslím. Tzn. tak kolem 20 % lidí řekne, že vůbec vědí, co je to Senát. A já když se bavím s některými senátory, tak oni říkají: Proč neinformujete více o Senátu? Proč neříkáte, co Senát dělá? A tak. Já jim většinou říkám velice natvrdo, že kde nic není, ani čert nebere. Že prostě nejde informovat o Senátu, když máte pocit, že ta instituce toho mnoho nedělá, že ti senátoři jsou spíš takovými místními lobbyisty, kteří prostě vyhledávají v Praze kontakty pro svůj region a kteří ani nemůžou dělat, protože nemají ty kompetence. Protože Senát v Ústavě je zakotven tak, že v podstatě nic nemůže. Teď jsou senátní volby a obě hlavní politické strany nám vykládají, jak je důležité volit do Senátu, protože Senát může zablokovat, naopak Senát může podpořit... No nemůže samozřejmě, protože vlastně k přehlasování Senátu je potřeba prostě většiny v Poslanecké sněmovně a jestliže koalice se dohodne, která má 118 hlasů, tak vždycky přehlasuje. No a jestli se samozřejmě nedohodne, tak se nedohodne. Tak to ani do Senátu nepoše. Takže jak vidíme, ten Senát v tomto našem ústavním systému tak kulhá na všechny nohy, že se o tom v podstatě nedá referovat, aby to bylo nějak smysluplné. A totéž je s Evropskou unií.

Evropská unie má totální deficit demokracie, dalo by se říci. Existuje takový vtíp, že kdyby Evropská unie chtěla vstoupit do Evropské unie, tak ji tam nepřijmou, protože nemá ty základní demokratické mechanismy. To souvisí samozřejmě s tím, že ty základní mechanismy by vznikly, kdyby to byl jednotný stát, ovšem jednotný stát to samozřejmě není, ani nemůže být. To je právě ten problém, a proto tam vznikají tyto disproporce. Takže já si myslím, že evropské médium nevznikne, že to, že čeští novináři, přestože znovu opakují – podepisují všechno, co tady padlo o jejich úrovni, o tom, o co se zajímají, tak se nebudou zajímat o Evropskou unii a možná pro Evropskou unii je to i dobře, protože kdyby tady vzniklo nějaké seriózní médium, jako je třeba to irské médium, tak tu unii by tak rozebrali, že by tady kůrku od ní nevzal ani pes. Protože to je jediná možnost, jak vlastně informovat o Evropské unii – rozebírat v podstatě ty její kolapsy. A protože novináři mimochodem mají být kritičtí. Můj pohled na novináře je, a myslím si, že to bude i v souladu s tím, co tady říkali kolegové, že novinář má přistupovat k těm tématům kriticky. A já se tady o to, mimochodem, i teď snažím. A jestliže by přistupovali kriticky k Evropské unii, tak to by byla taková rána pro Evropskou unii, že by možná Česká republika v ní vůbec nevydržela. Protože je fakt, že Evropská unie, já bych řekl – z mého pohledu, já tedy nejsem euroskeptik, já naopak si myslím, že spousta věcí, které má Evropská unie, tak jsou důležité. Koneckonců, vychází to z evropské historie. Byla tady řeč právě o křesťanství a Katolickém týdeníku, který tady kolega nečte, protože nečte i další křesťanská periodika. Tak z hlediska toho prostě Evropa má jednotnou historii. My tady vidíme, když se

podíváme od dob Karla Velikého, tak vidíme, že Evropa byla vždycky propojená. Byla propojená různě po linii šlechtických rodů samozřejmě, panovnických rodů a po úrovni univerzit. A to si myslím, že je velké dědictví. To je něco, co se nedá odestát. To prostě tady je. Samozřejmě je tam trošku problém, že Svatá říše římská se pak říkalo národa německého, že, takže ono to trošku vypadá, že to je projekt, řekněme, německý, tak proto možná Češi jsou k tomu trošku skeptičtí, protože mají dojem, že nám tady Evropská unie zavádí zpátky Karla Velikého nebo nějaké další francké panovníky, že to je prostě německý model. Což mimochodem souvisí s tím, co říkal tady kolega Houska – v Německu se k Evropské unii právě proto přistupuje daleko optimističtěji, protože je to prostě jejich projekt. Jak se říká Euro je převlečená marka, že, atd. – spousta věcí. Takže, nicméně, všichni to musíme cítit jako Evropané, že máme tady tuto, byť pohnutou, ale přesto společnou historii. A druhý pilíř právě, o kterém jsem vlastně začal, omlouvám se, trošku jsem od toho odešel, je právě křesťanství, křesťanská kultura. Křesťanství, židovství a samozřejmě antika, pochopitelně. Ale nicméně, křesťanství je velice důležité, protože na něm právě vznikla Svatá říše římská, tedy respektive ty první útvary společné evropské. No a jak je to tedy s těmi hodnotami, o kterých tady tak hezky mluvil pan kolega Michal? Tak říkal, že je to mír. Tak je fakt, že v evropské historii, zrovna tady v této souvislosti na tom nejsme úplně dobře, protože mezi těmi jednotlivými státy se vedly neustálé války. Ta poslední válka, která byl ničivá a na jejímž základě vznikla Evropská unie, tak hodně spočívala na nepřátelství Německa a Francie, byť tedy obě byly součástí jaksi té Římské

říše. No a to je prostě asi to nejdůležitější, na čem Evropská unie vznikla, jakési usmíření tedy mezi Francií a Německem. Ale je to dneska ještě téma? Je to téma jestli podobně jako jsou parní lokomotivy, jestli s nimi máme prostě jezdit. To je téma, které už je naprosto vyčpělé, protože prostě ta věc se vyřešila. Ta se vyřešila právě tím, že oba státy prostřednictvím svých politiků se staly tahouny té Evropské unie a je to prostě konec, tam není co řešit. A jaký mír další? Jsou tady nějaké další spory mezi státy Evropské unie? No, samozřejmě jsou, ale nicméně, řešily by se nějak vojensky? Třeba spor mezi Slovenskem a Maďarskem teď v poslední době? Nebo různé ty spory v rámci těch států? Ty regionální různé věci. A jaké ta Evropská unie má páky, aby to učinila? Byla tady řeč o Balkánu. Co tam ta Evropská unie zvládla dobře? Obávám se, že toho mnoho nebylo. Že Evropská unie a jednotlivé státy naopak rozdmýchaly ten balkánský konflikt, uznání Chorvatska atd. Takže, obávám se, že co se týče míru, tak to samozřejmě Evropská unie splnila svůj úkol, ale obávám se, že dneska už to není téma. Dneska jsou jiné výzvy, jsou výzvy samozřejmě terorismus, islámský, řekněme, fundamentalismus, různé globální výzvy a tak. A jak na to Evropská unie odpovídá? Obávám se, že téměř nijak. Všechny tu summiť, a to říkal Ondřej Houska správně, tam jsou to opravdu dohadování o každé euro. To nejsou žádné vize. Hodnoty. Tak Evropská unie jak známo, jak jsem říkal, byla založena tedy na křesťanských hodnotách, koneckonců ti zakladatelé byli křesťanskými demokraty. Ale co se stalo, když se dohadovala Ústava pro Evropu nebo Lisabonská smlouva, tak prostě zmínka o křesťanství vzbudila takový odpor, že

nechápu, o jakých hodnotách se tedy tady mluví. Jaké jsou to tedy ty hodnoty, když prostě ta Evropa stojí na křesťanství, jak říkám dále židovství, antice atd. Ale křesťanství najednou je něco, co prostě se tady nepřijímá. Nevím, tedy, jaké hodnoty jsou tam tedy další, co jsou to za hodnoty, protože křesťanství je hlavní hodnota, na které vznikla Evropa. No a blahobyť. Prosperita. Je opravdu Evropská unie garantem té prosperity? Protože ono je důležité, že spousta věcí se tady propojuje ne díky evropské integraci, ale kvůli globalizaci jako celku. To znamená, že jestliže prostě tady vzniká euro, tak vzniká jaksi v závislosti na tom, že existuje silná měna dolar, silná měna jen, tak i Vladimír Špidla konec konců o tom hovořil, když byl ještě komisař, tak my potřebujeme také tady nějakou mocnost, která bude garantovat nějakou silnou měnu, aby mohla konkurovat těmto dvěma měnám. Takže ten projekt je samozřejmě vcelku správný, ale není vynucen evropskou integrací, ale vynucen globalizací. Je prostě vynucen tím, že tady ten prostor nemá jinou šanci než se rovnat těm neevropským globálním hráčům, jako je koneckonců i Čína a další. Takže, já se obávám, že tohle Evropská unie nevyřeší a ani to, dá se říci, právně neřeší, protože vidíme to na té řecké krizi, že se Evropa tváří v tvář jednomu malému státečku, který prostě neuhospodařil úplně v pořádku, se ocitá v totální krizi. Tak to já tedy nechápu, proč se tak děje, protože to třeba takovéto věci dolar ani jen nemá a myslím si, že by se to taky dalo řešit samozřejmě radikálněji, protože třeba i státní bankrot té země není prostě žádný problém, takže nevím, proč se to řeší tímto způsobem. Takže já prostě mám pocit, že Evropská unie, přestože má ty geniální,

krásné kořeny, na kterých, si myslím, by se dalo stavět, tak se prostě utápí tady v těchto podivnostech, v těch sporech a v těch jednotlivých zájmech a zájmečcích a že vlastně ty hodnoty a mír a prosperitu, to, co tady je řečeno, takže vůbec vlastně nehájí, protože všechny ty věci, které činí, jsou vynuceny jinými procesy světovými než nějakou evropskou integrací. No a když jsem tady vyjádřil tento jaksi rozpor, byť tedy říkám, nejsem euroskeptik, já bych byl velice rád, aby se to na těchto hodnotách stavělo, zejména právě třeba to křesťanství, ale prostě to se neděje. Takže chápu, že jestliže česká média a Češi zvlášť, protože Češi sice, jaksi možná můžeme mít takový určitý nadhled nad nimi a říkat, že prostě některé věci nechápu nebo že jsou takoví jako pod vlivem Václava Klause atd., ale Češi prostě mají takovou jednu docela skvělou vlastnost, kterou si tady vypěstovali mezi těmi velmocemi, že tak nějak intuitivně cosi vycítí, že není něco buď v pořádku a nebo že něco se děje, nějaký proces a tak. A já si myslím, že Češi intuitivně vycítí, že s tou Evropskou unií v tomto smyslu, byť taky jim nic moc neříká třeba křesťanství atd., ale nicméně vycítí, že to nějak není v pořádku a že o to nemají zájem, o to, co se děje v Evropské unii. A já si myslím, a tím jakoby budu polemizovat s tím, a tím jakoby zlejší než byl kolega Houska, tak si myslím, že plným právem, že prostě Evropská unie tady nenabízí nic z toho, o čem jsem mluvil, a když nabízí, tak to činí nějakou karikaturou sebe sama. Byla tady řeč o nějakých osobách v Evropském parlamentu, ale to jsou další věci samozřejmě, že. Víte dobře, že když něco z Evropské unie přijde, tak je to v takovém tom zvláštním jazyku, kterému tady málokdo rozumí a kolega

Michal správně říkal, že to je možná tím překladem z té angličtiny, že v té češtině to působí ještě daleko bizarněji, ty fráze, než v té samotné angličtině. Tak to je klidně možné. Ale nicméně, neexistuje, aby si někdo otevřel například tu brožuru, jak říkal tady kolega, že dojde mu brožura o EU. Já bych si o tom jistě rád něco přečetl, ale nemůžu, protože to je nečitelné, prostě ty publikace Evropské unie, to je vyhazování peněz, takže myslím si, že jestli tímto způsobem by tedy ta média o tom měla informovat, tak obávám se, že by to skutečně byla spíše nějaká propaganda a že by o to velký zájem nebyl. Je tady jeden příklad, který jsem si tady poznamenal, když tady byla řeč o tom Slovensku. Mimochodem média na Slovensku, v Irské republice je až tolik neznám, ale na Slovensku, myslím si, je docela znám. A myslím si, že to tam není o mnoho lepší než u nás, že ta situace je úplně stejná. Oni tam mají navíc zpravodajskou televizi TA 3, což je televize založená na komerční bázi, klobouk dolů, že tak dlouho funguje, my tady máme ale ČT 24, takže myslím si, že to je také docela dobrá záležitost, je to jedno ze seriózních médií. Nicméně, myslím si, že Slovensko se v jedné věci zachovalo vlastně perfektně a všichni euroskeptici ho obdivují, ale nicméně i já musím jaksí klobouk dolů, že se odmítlo spolupodílet na tom financování Řecka, že tedy odmítlo si vzít půjčku, protože oni sami to ani neměli, aby prostě financovali relativně bohaté Řecko, oni jaksí z chudých zdrojů. Myslím si, že to je přesně ten způsob, kterým by se mohlo třeba mluvit i v českých médiích a myslím si, že, byť nechci, aby to vypadalo, že dávám jaksí pravdu nějakým euroskeptikům nebo Václavu Klausovi, ale myslím si, že to byl sta-

tečný postoj. Že tam se opravdu poukázalo na to, jak Evropská unie, jaké dělá hlouposti vlastně, jak sama sobě vráží kůl do zad a jak prostě vlastně nemluví o té hlavní své věci, o těch hodnotách právě, ale mluví o tom podivném hokynaření, jako kdo to zaplatí a kdo zaplatí prostě jakoby to, to si myslím, že bylo výborné. Takže Slovensko hodnotím spíše z tohoto hlediska, že se zachovalo dobře a myslím si, že o tom se hodně psalo. I koneckonců v České republice a myslím si, že správně. Já jsem tady říkal Ondřeji Houskovi ještě jednu takovou věc, než jsem sem šel, že složitě je samozřejmě fungování té Evropské unie a je složitě, koneckonců, naši novináři neznají ani základní fungování ústavních institucí, tak se nemůžeme divit, že neznají ty evropské instituce. Ale zase, otázka zní: „Není to příliš složitě, aby to někdo vůbec pochopil? Já se přiznám, že my jsme se našim, vcelku inteligentním posluchačům snažili vysvětlit, jaké jsou rozdíly mezi jednotlivými institucemi Evropské unie, co je to Evropská rada, dokonce i co je to Rada Evropy, jsme tam zahrnuli a Evropská komise a další. A musím vám říct, že dodnes to naši, ani kolegové, nepochopili, jaký je mezi tím přesně rozdíl. A teď jsem si to s Ondřejem konzultoval, ani já už tom nemám přesně jasno, co to prostě je, tak potom to vysvětlíte lidem, jak to funguje, ty jednotlivé instituce. A můžeme si to říct na krásném příkladě: Když se zeptáte někoho na ulici, kdo je americkým prezidentem nebo kdo je to Barack Obama, tak všichni zpravidla budou vědět. Dokonce budou vědět, že Hillary Clintonová je ministryní zahraničí, ministr zemědělství, to už znát nebudou, to už bychom chtěli mnoho, ale nicméně toto budou vědět. Ale já vám garantuji, že prostě nebudou vědět,

kdo je ministrem zahraničí Evropské unie a co to vůbec je za funkci, jaké má kompetence, jaké má pravomoci, jaký je rozdíl tedy mezi komisařem, jaký je rozdíl tedy mezi ministrem zahraničí, jaký je rozdíl mezi předsedou Evropského parlamentu. Nebudou to vědět prostě. A přitom o Spojených státech se také příliš neinformuje. Třeba teď mají být volby ve Spojených státech, téměř se o tom neinformuje. A přesto budou aspoň částečně vědět, o co jde. Ale prostě o Evropské unii absolutně vědět nebudou. A znovu říkám: Vyplyvá to jednak z té složitosti, jednak z toho, že Evropská unie se podle mne ocitla ve slepé uličce, to je prostě pravda, je to jasná věc a naopak já jako eurooptimista bych byl rád, aby byla z ní nějak vyvedena, ale obávám se, že zatím se to prostě neděje. Takže nevím, jakým směrem to půjde dál, ale zatím tedy nevidím nějaké úplně světlo na konci tunelu, protože se do toho naopak ta Evropská unie, podle mého názoru aspoň a znovu říkám, předpokládám, že tím vzbudím nějakou diskusi, spíše zamotává – tady do těch svých problémů než aby je řešila. No a pak chtějte prostě po někom, aby o tom informoval, aby o tom dokonce pozitivně informoval. Tím spíš, že novináři mají být prostě kritičtí, jo, ale pozitivně? Jak máte informovat o něčem pozitivně, co samo sebe – není schopno absolutně vysvětlit samo. Teď třeba v poslední době se hodně hovoří o těch záležitostech týkajících se výroby sluneční energie ze solárních zdrojů. Teda, to si myslím, že je opět typický příklad, kdy se tady prezentuje v médiích Evropská unie jako ta hrůza, která nám prostě něco nařídila. A Češi, promiňte, to jsem se trochu zamotal já, i k tomu jsem se chtěl dostat, Češi prostě chápou Evropskou unii, jak to

řekl Ondřej Houska, jak to říkám i já, jako něco cizího. A chápou to něco jako byla Moskva, jako byla Vídeň, jako byl Berlín koneckonců jeden čas a teď chápou ten Brusel tak, že prostě zase bylo něco tady nařízeno. A teď je otázka, jestli to tedy berou tak správně nebo jestli je to nějaký předpoklad nebo jestli prostě zase něco prostě vycítili. A já zase se znovu přikláním k tomu, že Češi prostě to vycítili, jo, protože tady je jednoznačné, že prostě ty bohubilé záměry, které nám tady Evropská unie předvádí, tak nakonec sklouznou do jakési prostě karikatury. Takže jestli by média, třeba média veřejné služby to měla prostě dobře rozebrat, tak by bohužel musela říci, že Evropská unie je třeba tady za tuto věc plně zodpovědná. A nepomohou ani ty velké billboardy, a zase narážím na to, co tady říkal pan Michal, nepomohou ty velké billboardy „tento projekt spolufinancuje Evropská unie“. Oč tady jde? Tak my, nebo Česká republika, takhle to aspoň chápe většina lidí, odvádí tady jakýsi tribut do Bruselu a oni nám potom milostivě po odečtení jaksi těch nákladů, těch úředníků a těch spousty různých převodových pák, potom něco vracejí a my si tady potom napíšeme, že prostě to spolufinancuje Evropská unie. Já jsem teď byl nedávno v Beskydech a tam skutečně na každém rohu je napsáno: Toto spolufinancuje Evropská unie. Ale já jsem si říkal, že kdyby na každém rohu taky bylo napsáno: Toto spolufinancuje, já nevím, Zlínský kraj, toto spolufinancuje Česká republika jako taková, toto obec, tak by na každém rohu musel být nějaký nápis, kdo to prostě spolufinancuje. Takže já si nemyslím, že lidé až tady to chápou. Myslím, že je to spíše otravuje a já se obávám, že tímto směrem to skutečně nepůjde a ani ta média – prostě

nenacpete nám ty pozitivní věci, pane Michale, pokud to půjde tímto směrem. Mimochodem mne tady ještě napadlo, když tady kolega tedy říkal, že pracuje v Parlamentu, ale že není poslanec, jako by to bylo něco strašného, kdyby byl třeba, že bychom ho vyhodili odsud, tak takhle nějak se obávám, že je to i s tou Evropskou unií. Prostě, nenalhávejme si, že je tady nějaký euroskeptický prezident, který prostě vnutil náš veřejnosti euroskeptický pohled. Pan prezident tady pouze jaksi reflektuje to, co si lidé opravdu myslí. On totiž jistým způsobem, a řekněme to – no ale většina, protože pan prezident je člověk, jak ho jednou nazval kolega Jiří Pehe, zatímco Václav Havel byl, řekněme, prezidentem programu ČT 2, jednoduše řečeno, tak pan prezident Klaus je programem televize Nova. A někdy se tomu říká velice tvrdým slovem populista, a já se obávám, že ten jeho populismus právě je příčinou toho, že je euroskeptik. Není to tedy tak, že on je euroskeptik a lidem vnutil prostě nějaký pohled. On prostě reflektuje názor většiny Čechů. A znovu říkám: je tam samozřejmě určitý předpoklad, předpoklad proti Vídni, Moskvě, dalším, ale na druhé straně je tam cosi jakoby racionálního, že by Češi jaksi vycítili nějak intuitivně, že není něco tady v tomto projektu v pořádku. A skutečně se obávám, že v pořádku není. A mluvil jsem tady právě – nebo ne vlastně, vtip říkat nebudu – to je tady příliš, myslel jsem o těch poslancích, no ale myslím, že tady – nebo je tady nějaký poslanec? Ne. Dobře, takže jenom stručně, jak si myslím, že z toho tedy ven. Tak já si myslím, že rozhodně to nebude tím, že bychom nucovali lidem tady nějakou propagandu, že je Evropská unie skvělá, že bychom vydávali více publikací nebo nařizovali médiím,

že mají více o Evropě informovat, to si myslím asi ne, ale v každém případě si myslím, nějaké zrnko se tady zasívá, myslím si, že prostřednictvím toho eura, protože samozřejmě mnoho lidí chápe jaksi nejenom ty negativa, ale i ty klady eura, samozřejmě klady schengenského prostoru, nejen zase negativa, že, ale i klady schengenského prostoru a myslím si, že se to tady nějak zasívá a že nějakým způsobem by to mohlo jít dál. Ale z mého hlediska si myslím, že bude lepší se opravdu vrátit k těm prvotním hodnotám, těm řekněme, křesťansko-demokratickým hodnotám, na kterých ta evropská integrace vznikla, ta novodobá. A potom samozřejmě k těm židovsko-křesťansko-antickým hodnotám té staré Svaté říše římské, protože tam si myslím, že to mělo opravdu jaksi nějakou ideu a že na tom by se, snad tedy, já nevím, možná to také nebude tak, ale že snad na tom by se dalo skutečně stavět. Já jsem tady v tom, byť samozřejmě, když jsem mluvil o tom Katolickém týdeníku, chápu, že i křesťanství je v určité krizi, samozřejmě v globalizovaném světě i v Evropě. Nicméně to křesťanství tady vydrželo 2000 let, tak myslím si, že ta idea je zřejmě hodně silná a že i Evropská unie, pokud na něm bude stavět a konečnicu dneska se k němu možná i lidé budou vracet, protože právě v té konfrontaci s tím muslimským světem jaksi hledají ty svoje vlastní kořeny a najdou je třeba právě možná u Karla Velikého – nevím nebo u dalších, takže z tohoto hlediska si myslím, že ten návrat k těm kořenům, řekněme křesťansko-demokratickým by přece jen mohl tu Evropu více dát dohromady a byly by to pak ty skutečné hodnoty.”

Vydalo Hnutí fokoláre jako interní materiál pro potřeby účastníků konference
Člověk a média, konané 21. 10. 2010 v Centru Mariapoli v Praze - Vinoři.
Grafická úprava a sazba Lucie Vodičková.

Kontakt: Hnutí FOKOLARE, Modletínská 2, 101 00 Praha 10
tel.: 604 935 872; e-mail: irena.sargankova@focolare.cz